

[Farkas Zoltán](#)KÖVETÉS

14

Aggódok, hogy a demokratikus értékeket elveszítjük, az emberi jogokat védő intézményeket lerombolják – mondta a tiszteletére tartott ünnepi konferencia zárszavában Kornai János, a Harvard és a Corvinus nyugalmazott professzora.

Több mint 25 ezer találat a [Google Scholar tudományos keresőn](#), ennek ötöde 2013 óta – számszerűen ezzel (is) jellemezhető Kornai János nemzetközi ismertsége. A professzor ma, azaz január 21-én tölti be 90. születésnapját. Az idős korában őt befogadó Corvinus – ahol ma is oktat – olyan ünnepségsorozatot szervez a tiszteletére, ami előtt le a kalappal.

Hazatért? Nem éppen. Az autodidakta Kornai ugyanis néhány éves újságírói gyakorlat után az MTA Közgazdaságtudományi Intézetében kötött ki, és első nagyobb művével, kandidátusi értekezésével máris kiváltotta a nemzetközi tudományos élet érdeklődését. No és az abból készült, röviden Túlzott központosítás címen emlegetett könyvével az 1957 utáni politikai rendszer ádáz haragját. Bár a London School of Economics már 1958-ban meghívta az ifjú kutatót, csak öt évvel később engedték ki Nyugatra, először Cambridge-be, majd Londonba, amit a Stanford, a Yale és más amerikai egyetem meghívása követett. Töretlen nemzetközi karrierje közepette itthon csupán 1980-ban, A hiány megjelenése után kapott lehetőséget arra, hogy az akkori Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemen saját kurzusa legyen. A Harvard több éves vendégeskedés után, 1986-ban tisztelte meg a professzori címmel. Itthon

1991 és 2011 között a tekintélyes Collegium Budapest Institute for Advanced Study egyik alapítója volt, és annak megszűnte után talált otthonra a Corvinuson. „Hajléktalanként nem tudtam volna kutatni” – köszönte meg a lehetőséget a születésnapjára rendezett tudományos konferencián.

Az eseményre hangolva, tudóstársai jelenlétében, az egyetem könyvtárának előterében megnyitották a róla szóló kiállítást, benne számtalan tudományos díját, valamennyi világnyelvre lefordított főműveit, személyes emlékeit.

Túry Gergely

A csütörtöki konferencián az őt köszöntő Lánczi András rektor hangsúlyozta: bár Kornai János politikai kérdésekben is gyakran foglal állást, célja, hogy az egyetem olyan hely maradjon, ahol a politikai kérdéseket is meg lehet beszélni, anélkül, hogy a következményektől tartani kellene. Demokrációkban ez evidencia, csak hogy éppen Kornai minősítette Látlelet című, nemrég a HVG Kiadó gondozásában megjelent [tanulmánygyűjteményében](#) a mai rendszert autokráciának.

A Magyar Tudományos Akadémia elnöke erre is utalva jegyezte meg: Kornai a gondolat erejével bírál – ez utalás az ezen a címen, tucatnyi nyelven megjelent önéletrajzára –, de ha kifejti a véleményét, álláspontját szakmai elemzésekkel támasztja alá, elemez, összehasonlít, és olvasóját gondolkodásra készíti. Tudományos munkássága lenyűgöző, művei világszerte nagy hatással voltak kortársaira – mondta Lovász László.

Ha ebben netán bárki kételkedett volna, azt meggyőzték a konferencia vendéglőadói, akik kivétel nélkül Kornai János műveiből kiindulva beszéltek a legújabb közgazdasági dilemmákról. A nyitóelőadást Olivier Blanchard tartotta, aki 2008 szeptemberétől 2015 őszéig a Nemzetközi Valutaalap főközgazdája volt, a kutatói csapat irányítója, aki a válságmenedzselés éveiben megváltoztatta a szervezet arculatát és politikáját. (A vele készült interjú a HVG január 24-én megjelenő számában olvasható.) Blanchard a köszöntés után a Kornai-életműből az Anti-equilibriumot emelte ki, azt az új szemléletű könyvet, amelyben először hasonlította össze a kapitalista piacgazdaság és a tervgazdaság működését. Érdekes, hogy a konferencián mások is előszeretettel hivatkoztak erre a viszonylag korai munkára, amely az első nagy lépés volt a tíz évvel később megjelenő A hiány felé. „Az Anti-equilibrium 1972-ben jelent meg franciául, akkor olvastam, ám az állam és a piac összekapcsolódásának a dilemmái ma is napirenden vannak” – mondta Blanchard.

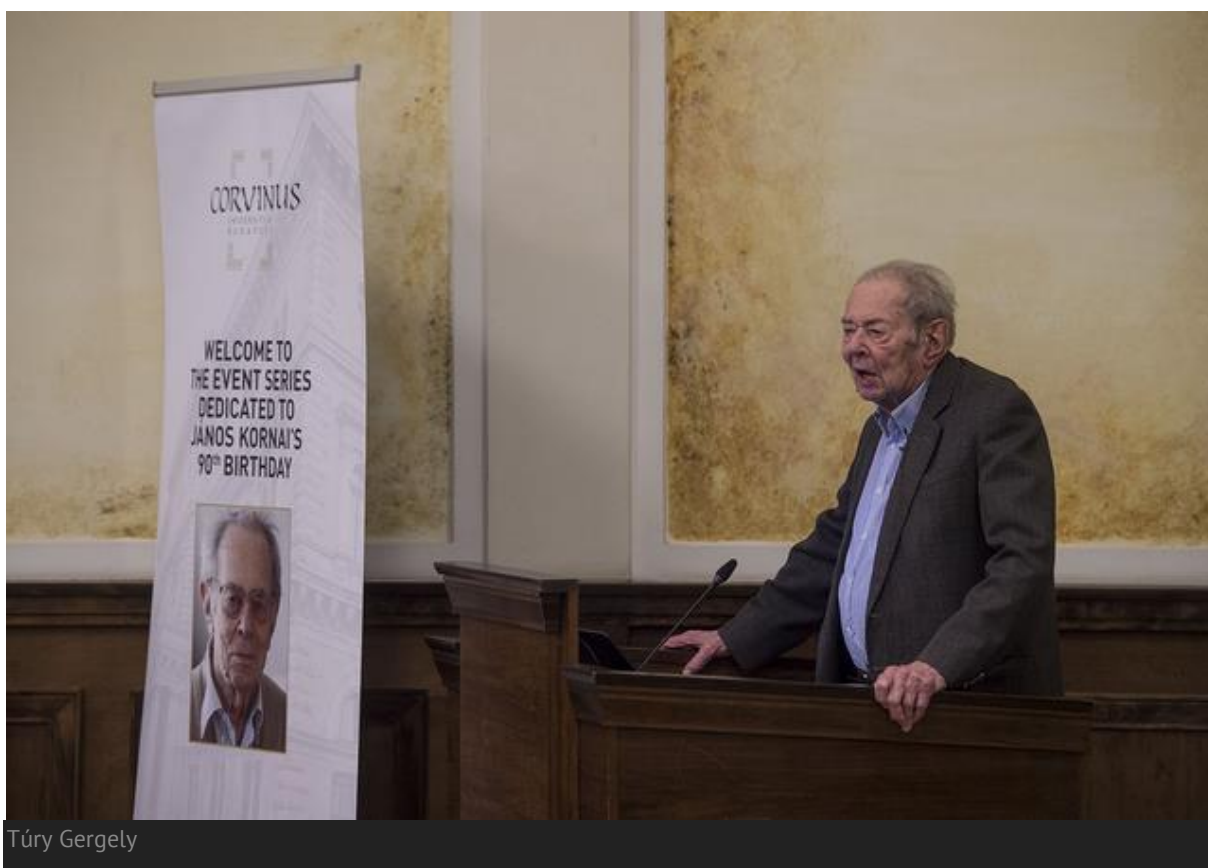

Túry Gergely

„Kornai mutatta meg az irányt a szocializmussal foglalkozó kutatók számára” – mondta Bruno Dallago, a Trentói Egyetem professzora, elsőként az 1972-ben megjelent Erőltetett vagy harmonikus növekedést említve. A könyv fő üzenetét már az első mondatok elárulják. „Diszharmonikus benyomást kelt az az ember, aki felsőtestén finom anyagból készült inget, szép nyakkendőt, elegáns zakót hord; hozzá kopottas, de azért elfogadható nadrágot, a lábán pedig lyukas a cipő talpa”. A könyv természetesen az egyoldalú szocialista iparosítás bírálata, amelyben az infrastruktúra, az egészségügy, az oktatás és más humán tényezők fontosságát hangsúlyozza. Grzegorz W. Koldoko, Lengyelország többszörös pénzügyminisztere Kornainak a szocialista rendszert leíró műveinek fő megállapításait aktualizálta Kínára, ahol megmaradt a kommunista párt monopolhatalma, erős, bár csökkenő súlyú az állami tulajdon, mindeközben piacgazdaság van, és megszűnt a hiány.

Kolodko Nixon 1972-es kínai látogatásával példálózott. Az amerikai elnök megkérdezte Csu En-laj kínai miniszterelnököt, mit gondol a 180 évvel

korábbi francia forradalomról, aki erre azzal reagált: túl korai még a válasz. „Túl korai még a Szovjetunió összeomlásának és a Közép- és Kelet-Európai átalakulásnak a hatását értékelni” – fűzte hozzá Kolodko. Vele szemben Gerard Roland, Kornai korábbi szerzőtársa, a Berkeley professzora, nem fukarkodott a dicséretekben. Előadását az Anti-Equilibrium, A hiány és A szocialista rendszer című összefoglaló mű méltatásával kezdte. „Kornai segített megérteni a szocialista rendszer működését” – mondta. Eszmetörténeti fejtegetéseit pedig azzal fejezte be: „A növekedés hasznát úgy kell elosztani, hogy a vesztesek számát minimalizáljuk”.

Megköszönve a méltatásokat Kornai rövid zárszót mondott. „Kár, hogy nem ötven évvel ezelőtt tartottuk ezt a konferenciát, akkor még jól tudtam improvizálni” – háritotta el a felvetések konkrét megválaszolását. Majd szomorkásabb hangot ütött meg.

„Magyar vagyok, és sajnos azt kell mondanom, nagyon aggódom, hogy a demokrácia értékeit elveszítjük. Az emberi

jogokat védő intézményeket, a hatalmat korlátozó fékeket és ellensúlyokat lerombolják, erre fel kell hívni a figyelmet”

– mondta, majd hozzáfűzte: „műveimmel a hatékonyabb cselekvéshez óhajtok hozzájárulni”.

Vastaps, második tudományos nyelvén szólva: standing ovation. A megemlékezések februárban Kis János és Adam Michnik párbeszédével, majd egy két napra tervezett tudományos konferenciával folytatódnak. Utóbbin Kornai másik szerzőtársa, harvardi professzortársa, a Nobel-díjas Eric Maskin tartja a nyitóelőadást.

A hvg.hu toplistája azoknak, akik érdeklődnek a fontosabb művek iránt:

1./ A gondolat erejével (2005). Végtelenül izgalmas önéletrajz, egyúttal szakmai önértékelés, amely nem nélkülözi az önkritikát sem.

2./ Láttelel (2017). A 2010 óta írt tanulmányok az Orbán-kormányok működését elemzik a központosítástól az autokráciáig.

3./ Indultatos röpirat a gazdasági átmenet ügyében (1989). A rendszerváltás egyik lehetséges forgatókönyve; kéretik összevetni az átmenet valóságos történetével!

4./ A szocialista rendszer 1993). A nagy összegző mű, mindazoknak, akik éltek benne, és életkoruknál fogva nem élhettek benne.

5./ A hiány (1980). Világszerte megváltoztatta a tervgazdaságról vallott nézeteket.

6./ Gondolatok a kapitalizmusról (2011). Mindazoknak ajánlott, akik visszavágynak a Kádár-korszakba, és már elfelejtették, miért vágyakoztak egykor a Nyugat iránt.

7./ Központosítás és piaci reform (2013). A válogatott művek harmadik kötete a gazdasági vezetés túlzott központosításától a szocialista reformok korlátainak felismeréséig ível át.

8./ Az egészségügy reformjáról (1998). Avagy, hogyan lehetett volna elkerülni az ágazat összeomlását...

9./ A puha költségvetési korlát (2014). Az ezt taglaló válogatott írásokat legutóbb a nagy pénzügyi válság aktualizálta.

10./ Anti-equilibrium (1971). A szocpolgazd és a nyugati egyensúlyi elméletek együttes bírálata, elsősorban haladóknak!